

ԿՐԹՆԱԿԱՆ

“ՈՐԴԻ ԱՍՏՈՒԾՈՅ, ԱՍՏՈՒԱԾ ՃԵՄԱՐԻՏ”

«Որդի Աստուծոյ, Աստուած նեմարիս,
Որ խոնարհեցար ի հայրական ծոցոյ,
Եւ առեւ մարմին ի Սբոյ Կուսէն Մարիամայ վասն
մեզոյ փրկութեան».

Խաչեցար, քաղեցար եւ յարեար ի մեռելոց,
Եւ համբարձար փառօք առ Հայր.
Մեղայ յերկինս եւ առաջի Քո.
Յիսէա զիս որպէս զաւազակն
Յորժամ զառ արխայութեամբ քով.
Եւ ողորմեա՛ Քո առաքածոց եւ ինձ՝ բազմամեղիս»:

(Աղօթք Ի բացման իր Անձին Հաւատացելոյ ի Քրիստոս.
Շնորհալի. 3րդ տուն):

Զօրրորդ տունը Հուսուով խոսուովանիմ
աղօթքին ուղղուած է առ Որդին Աստուած,
առ Քրիստոս: Թէ արդարեւ Որդին՝ ճշմար-
թիւ Աստուած է, այդ մասին տարակոյսի
ոչ մէկ նշոյլ ձգուած է եկեղեցւոյ հաւա-
տոյ հանգանակին մէջ. «Հաւատաւք եւ ի
մի Տէր Յիսուս Քրիստոս, յՈրդին Աստու-
ծոյ, ծնեալն յԱստուծոյ Հօրէ՝ Միածին,
այսինքն յեղեթենէ Հօր Աստուած՝ յԱ-
ստուծոյ, լոյս՝ ի լուսոյ, Աստուած նեմարիս՝
յԱստուծոյ ճշմարտէս»:

Բնականաբար Քրիստոսի Աստուածու-
թիւնը ուրացողներ եղած են ի սկզբանէ
անտի, ինչպէս ուրացողներ եղած են Ա-
ստուծոյ գոյութեան: «Ասաց անգգամն ի
սրաի իւրում թէ ոչ գոյ Աստուած»: Իսկ
Յիսուսի ժամանակակիցներէն ոմանք, և
անոնց հետեորդները՝ բոլոր դարերու ըն-
թացքին, գայթակղած կ'ըսէին. «Զի դու
մարդ ես և զանձն քո Աստուած աննես:
Աւետարանները չափազանց յտակ են Քրիս-
տոսի Աստուածութիւնը հաստատելու մէջ.
«Ի սկզբանէ էր Բանն, և Բանն էր առ Ա-
ստուած, և Աստուած էր Բանն»: Յիսուս ըսաւ
Իրեն համար. «Տուաւ ինձ ամենայն իշխա-
նութիւն յերկինս և յերկրի». «Եւս և Հայր
իմ մի եմք»: Քրիստոնէական եկեղեցին
հիմնուած է Քրիստոսի Աստուածութեան
հաւատքին վրայ. ով որ չի հաւատար
Քրիստոսի իրրեւ «Որդի Աստուծոյ՝ Աստուած
ճշմարիտ» ամէն բան կրնայ ըլլալ բացի
քրիստոնեայէ:

«Որ խոնարհեցար ի հայրական ծոցոյ».
— Աստուծոյ Որդին իր աստուածային
փառքէն և անմատչելի վեհութենէն մարդ-
կայն մակարդակին իջնելը արտայայտուած
է խոնարհիլ բացատրութեամբ՝ Նոր Կտա-
կարանին մէջ: Պօղոս Առաքեալ կ'ըսէ.
«Յիսուս Քրիստոս, որ Ինքզինք ունայնա-
ցուց ծառայի (մարդու) կերպարանք առ-
նելով... և իր անձը խոնարհեցուց՝ մեռնե-
լու չափ, խաչի մահուամբ մեռնելու չափ,
հնազանդ գտնուելով» (Իր Հօր կամքին)
(Փիլ., Բ., 5-8): Աստուծոյ Որդին «խո-
նարհելով» Ինքզինք ենթարկեց մարդկային
անհրաժեշտ սահմանափակումներու և տկա-
րութիւններու. (հնգրիս յօժար է, բայց
մարմին՝ տկար): Յիսուսի իր փառքէն
խոնարհիլը դրաւական մըն է մարդկութեան
նկատմամբ իր ունեցած անսահման սիրոյն:
Յիսուսի խոնարհեցումը իր աստուածային
արարքներէն մէկն է, զորս աստուածաբա-
նութեան մէջ կը կոչենք «Եփեփեփիւն»: Որ-
դին խոնարհեցաւ մարդկութիւնը բարձրա-
ցնելու համար:

Իսկ Որդին յաւիտենական սերս կապը
Իր Հօրը հետ, ինչպէս նաեւ ի Հօրէ ծնած
ըլլալու աստուածաբանական ճշմարտու-
թիւնը և Հօրը հետ՝ այսպէս ասած բնա-
կակցութիւնը կ'արտայայտուի «Ի ծոց Հօր»
բացատրութեամբ, ինչպէս Յովհաննէս Ա-
ւետարանիչը կ'ըսէ. «Ոչ ոք երբեք տեսած
է զԱստուած, բացի Միածին Որդիէն որ է
Ի ծոց Հօր» (Յովհ., Ա., 18): Ծոցը, զիրկը
կամ գոգը սիրոյ օթարանն է, ուրկէ կը
խոնարհի Որդին չարութեան աշխարհը:

«Եւ առեւ մարմին».— Որդին խոնար-
հելուն անմիջական նպատակն է մարմին
առնել կամ մարմնանալ: Քրիստոսի մար-
դեղութիւնը Քրիստոնէական Կրօնքին կո-
րիզը կազմող վարդապետութիւն մըն է:
«Մարմին առնելով», Աստուծոյ յաւիտենա-
կան Բանը, Ամենասուրբ Երրորդութեան
Երկրորդ Անձը, իր վրան առաւ մարդկային
բնութեան բոլոր տարրերը և բոլոր կարո-
ղութիւնները՝ բացի մեղանշականութենէ:
Եկեղեցին իր «Հաւատաւք»ին մեծագոյն
մասը յատկացուցած է մարդեղութեան խոն-
հուրդին, այն աստիճան որ «Հաւատաւք»ի
կորիզը, կեդրոնական մասը և գրեթէ ամ-

բողջ մարմինը կը կազմէ այս ուսուցմունքը. (Նիկ. Հանգանակ, «Եւ ի մի Տէր Յիսուս Քրիստոս»էն մինչև «որոյ թագաւորութեան ոչ գոյ վախճան»):

Որդին մարդացաւ որպէսզի տեսնելի դարձնէ անտեսանելի Աստուածութիւնը մարդոց աչքին. «Որուն (Բանին Կենաց) ականատես եղանք, և որուն նայեցանք և մեր ձեռքերով շօշափեցինք» (Ա. Յովհ., Ա., 1): Որդին մարմին առաւ որպէսզի գտնուէ մասնակից դարձնէ Աստուծոյ որդիութեան պատիւին:

«Ի սբոյ կուսէն Մարիամայ».— Յիսուս մարմին առաւ Ս. Կոյս Մարիամէն. աստուածաբանական բացատրութեամբ Մարիամ եղաւ մարդեղութեան գործիական պատճառը: Այս իրողութեան իբրև արդիւնք, Եկեղեցին օժտեց Ս. Կոյսը «Աստուածամայր» կամ «Աստուածածին» փառաւոր տիտղոսով: Եկեղեցին շատ մեծ յարգանք կը տածէ Ս. Կոյսին նկատմամբ, որովհետեւ նախ Աստուած պատուեց զայն իր յաւիտեանական Որդիին մայր ընտրելով զինքը և օժտելով բազում շնորհներով, որոնցմէ ամենէն թանկագիններէն մէկն է մեզմեզեմական կուսութիւնը: Քրիստոս ծնաւ կոյսէ մը. այսինքն իր Յղութիւնը գերբնական եղաւ, ինչպէս բացայայտօրէն կը պատմեն Աւետարանները: Աւետարեւր հրեշտակը Մարիամին ըսաւ. «Հոգին Սուրբ եկեսցէ ի քեզ և զօրութիւն Բարձրելոյն հովանի լիցի ի վերայ քո»: Այս իրողութիւնը, այսինքն Քրիստոսի կուսական ծնունդը, շատ շատեր՝ բարեմիտներէն և չարամիտներէն, հաւատացեալներէն և ոչ — հաւատացեալներէն, լուրջ դժուարութեանց առջև դրած է: Սակայն եթէ ու երբ հարցը լրջօրէն նկատի առնուի իր բոլոր երեսներուն մէջ, զոր չենք կրնար ընել մեր այս սեղմ և գրեթէ հարեանցի բացատրականներուն մէջ, կուսական ծնունդը ամենէն բնական ծնունդն էր Աստուծոյ մը մարդեղութեան համար: Հակառակը, այսինքն ոչ — կուսական ծնունդը, իսկապէս միտքը դժուարութեան առջև պիտի դնէր: Երբ նկատի ունենանք Յիսուսի Անձը, իր ով ըլլալը, և աշխարհի վրայ կատարելիք իր առաքելութեան նպատակը, այն ատեն ոչ միայն դժուարութիւն չի

ծագիր, այլ անհրաժեշտ կը դառնայ սովորական օրէնքներէ վեր կատարուած իր ծնունդը: Քրիստոս սովորական մարդ մը չէր. իր կեանքը և գործը լեցուն եղան հրաշալի երևոյթներով. իսկ իր վախճանը հրաշափառ Յարութեամբ և Համբարձմամբ պսակուեցաւ: Արտասովոր կեանք ունեցող և հրաշալի կերպով երկրէն հեռացող Քրիստոսի աշխարհ մուտքն ալ պէտք էր տեղի ունենար հրաշալի պայմաններու մէջ. ինչ որ եղաւ արդարեւ կուսական ծննդեամբ:

«Վասն մերոյ փրկութեան».— Որդին կը խոնարհի Հօրը ծոցէն և մարմին կ'առնէ մեր փրկութեան համար: Փրկութիւնը ուրիշ բանալի բառ մըն է քրիստոնէական տնտեսութեան մէջ. զայն ունեցողը միայն, այսինքն փրկուածը լոկ, պիտի կրնայ բանալ երկինքի դռները և մտնել անկէ ներս: Օրէնք, Մարգարէք և Աւետարանք տրուած ու գրուած են լոկ այս նպատակը իրագործելու համար: Մարդեղութեան, Եկեղեցիի հաստատման վերջնական նպատակն է անհատները փրկութեան առաջնորդել: Մեր Տէրը իր գերազանց մէկ ստորագրելին — Փրկիչ — կ'առնէ իր կատարած այս տնօրէնութենէն, փրկագործութենէն: Փրկիչ կը նշանակէ ազատել կամ ազատագրել մէկը, ինչ որ ինքնին կ'ենթադրէ որ փրկեալը նախապէս գերի մը եղած է, որովհետեւ այս բառը առհասարակ գերի ինկածները ազատագրելու իմաստով կը գործածուի: Արդարեւ, քրիստոնէական հասկացողութեամբ, չփրկուած մարդկութիւնը գերի է մեղքի, գերի է «այս աշխարհի իշխանին», այսինքն չարութիւնը մարմնացնող, գործադրող և աշխարհի վրայ մշտնջենաւորող «իշխանութիւններու և պետութիւններու և խաւարի աշխարհակալներուն, և չար դեւերուն» որոնք երկինքի ներքև են» (Եփես., 2., 12): Յիսուսի մարմին առնելուն նպատակն է ազատագրել, բուն բառով՝ փրկել, մարդերը բարոյական գերութեան վիճակէն և տանիլ զանոնք իրենց գերագոյն և վերջնական նպատակին, որ է վայելել Աստուծոյ երանական տեսութիւնը և փառաւորուիլ՝ Աստուծոյ ճառագայթող փառքով: Այն բոլոր միջանկեալ կերպերը զորս Յիսուս կիրարկեց մարդը այս վերջնական

նպատակին առաջնորդելու համար, կը կազմեն փրկագործութեան տնօրինութիւնները և միջոցները. ասանցմէ եւն, օրինակ, Իր վեհ բարոյական ուսուցմունքը՝ որով մարդոց ցոյց տուաւ յաւիտենական կեանքի շիտակ ճամբան. մարդոց փոխարէն չարչարուելը, որով Իրեն հաւատացողներու, յարողներու և հետեողներու մեղքերը թողուց, քաւեց և ջնջեց: Ի վերջոյ, յաւիտենական միջնորդի դեր կատարելը ընդմէջ մարդկութեան և Աստուածութեան, որով ապաշխարող արարածը հաշտեցուց իր Արարչին հետ:

«Խաչեցաւ».— Մարդոց փրկութիւնը Յիսուս կարելի դարձուց ոչ միայն Իր ուսուցմամբ ճշմարտութեան ճամբան ցոյց տալով, այլ նաև ու մանաւանդ կարգ մը խորհրդական արարքներով. զորս, ինչպէս ըսինք վերև, կը կոչենք տնօրէնութիւններ: Իսկ խորհրդական ըսելով կը հասկնանք տեսանելի և զգալի արարք մը՝ որուն սակայն արդասիքը կամ բարոյական արդիւնքները թէև իրական, բայց մեզի համար անտեսանելի՝ և յաճախ ալ անըմբռնելի են: Ասոնց առաջին կարգին վրայ կուգայ, ինչպէս վերև ակնարկեցինք, նոյնինքն Բանին Աստուծոյ մարդանալը. ապա կուգան Քրիստոսի չարչարանքները, որոնք կը սկսին Գեթսեմանիի տապնապով և կ'աւարտին Գողգոթայի խաչելութեամբ, որ Չարչարանաց ընդհանուր տնօրէնութեան մէջ գերագոյն փրկարար արարքն է:

«Թաղեցաւ».— Քրիստոսի չարչարանքները յանգեցան Իր մահուան ու թաղման: Քրիստոս երբ մարմին առաւ մարդոց փրկութեան համար, այդու յանձն առած եղաւ նաև կրել մարդկային մեղքի բոլոր հետեւանքները. մեղքի զլխաւոր հետեանքը մահն էր. «որովհետև մեղքի վարձքը մահն է» (Հռոմ., Զ., 23): Յիսուս մեռաւ որպէսզի նախ խորտակէ մահուան զօրութիւնը Յարութեամբ: Քրիստոսի մահը եղաւ ճշմարիտ զոհը մարդոց մեղաց քաւութեան և Աստուծոյ հետ հաշտութեան համար: Երբ մարդ անկեղծօրէն կարենայ անդրադառնալ թէ ինչ պարագաներու տակ տեղի ունեցաւ Քրիստոսի մահը, և թէ ինչ աստուածային

չարժատիւթներէ թելադրուած Ինքզինքը ենթարկեց Յիսուս խաչի մահուան, խորտակէս կը տպաւորուի: Եթէ մարդու իղձմբտանքը ի սպառ չէ խաւարած՝ Քրիստոսի մահուան մասին անդրադարձումը իր մէջ յառաջ պիտի բերէ ապաշխարելու տրամադրութիւն, եթէ չեղած է ճշմարտութեան ճամբայէն. կամ ինքզինքը առաւել բարեկարգելու զգացում, հաւատարիմ կերպով և յարատեօրէն հետեւելով Աւետարանական պատուէրներուն: Քրիստոսի չարչարանքները և մահը մեզի համար եղան, որովհետև Ինք արժանի էր այդ պատիմներուն, ըլլալով կատարելապէս արդար. այդ պատիմներուն արժանի էր մեղաւոր մարդը, ինչպէս՝ կը հաստատէ Պետրոս Առաքեալ. «Քրիստոս մեզի համար մեռաւ: Նա որ մեղք չգործեց և որուն բերանը նենդութիւն չդնուեցաւ... Ինքզինք կամաւորաբար զատաւորին կը յանձնէր: Ան մեր մեղքերը վերցուց՝ Իր մարմնով խաչափայտին վրայ (գամուկելով), որպէսզի մենք ազատուինք մեղքերէ, և արգար կեանք մը ապրինք. որուն վերքերով մենք բժշկուեցանք» (Ա. Պետ., Բ., 21-24): Իսկ այլուր, նոյն Առաքեալը կ'ըսէ. «Քրիստոս մէկ անգամ մեռաւ մեղքի համար. արդար՝ անարդարներուն համար, որպէսզի զմեզ մօտեցնէ Աստուծոյ» (Ա. Պետ., Գ., 18):

Յիսուսի թաղման հետ կապ ունի ուրիշ հաւատալիք մը ևս, որուն կ'անդրադառնանք անցողակի: Պետրոս Առաքեալ, շարունակելով վերև յիշուած խօսքը, կ'աւելցնէ. «Թէպէտ մարմնով մեռաւ, բայց կենդանի մնաց հոգիով, որով (հոգիով) ևս գնաց քարոզեց բանտի մէջ եղած հոգիներուն» (Ա. Պետ., Գ., 19): Ուրիշ խօսքով՝ Յիսուս մեռնելէն յետոյ, նախ քան յարութիւն առնելը, իջաւ մեռելոց աշխարհ, երկրի վրայ քարոզած Աւետարանը անոնց ևս տանելու համար. Հին Ուխտի արդարներուն աւետիս տալու որ ազատուած են ազամային անէծքէն, և ապստամբ հոգիներուն պատեհութիւն տալու համար որ անոնք ալ հաւատան Իրեն և արժանանան Իր բերած փրկութեան: Ինչ որ կը նշանակէ թէ ոչ ոքին պիտի զլացուի պատեհութիւնը, այս աշխարհին վրայ կամ անդենականին մէջ, հաւատալու կամ չհաւատալու Քրիստոսի

փրկարար Աւետարանին և փրկագործ տնօրէնութեանց:

«Յաւեար ի մեռելոց».— Քրիստոսի ամէնէն փառայեղ տնօրէնութիւնն է այս: Քրիստոս գերեզման զրուելուն «երրորդ օրը» Յարութիւն առաւ. այդ չի նշանակեր անպատճառ որ երեք օր լման գերեզման մնաց: Ուրբաթ երեկոյէն հաշուելով, երբ Քրիստոս գերեզման զրուեցաւ, մինչև կիրակի առաւօտ, երբ գերեզմանը պարապ գտնուեցաւ, կ'ըլլայ երրորդ օր: — Յիսուսի յարութիւնը Ղազարոսի յարութենէն կը տարբերէր այնու որ Ղազարոս իր բնական և նիւթական մարմինով վերստին կեանքի կանչուեցաւ, ետքէն երկրորդ անգամ մեռաւ և կը սպասէ միւս բոլոր մեռնողներու հետ մեռելոց յարութեան, վերստին յառնելու համար: Յիսուս Յարութիւն առաւ «փառաւորեալ» մարմնով և միանգամ ընդ միշտ: Յիսուսի յարուցեալ մարմինը «փառաւորեալ» կը կոչենք, որ ուրիշ բան չի նշանակեր եթէ ոչ ազատ ըլլալ նիւթի կաշկանդիչ օրէնքներէն և ապականութենէն, ու հասած ըլլալ այն վերջնական կատարելութեան՝ որ սահմանուած է մարդկային մարմինին համար՝ Աստուծոյ յաւիտեանական ծրագրին մէջ:

Կուսական Ծննդեան պէս, Յիսուսի Յարութիւնն ալ, իր անըմբռնելի և եզական հանգամանքով, ոմանց կողմէ մերժուած է բոլորովին, իսկ ուրիշներ ջանացած են «բնական ու բանաւոր» բացատրութիւններ տալ, որոնց երբեմն աւելի դժուար է հաւատք ընծայել, քան նոյնինքն Աւետարանի մէջ յստակօրէն ներկայացուած հրաշալի եղելութեան: Քրիստոս իր Յարութենէն վերջ բազմիցս երեւցաւ Առաքելոց, և անգամ մըն ալ, ըստ Պօղոս Առաքեալի վկայութեան, «աւելի քան հինգ հարիւր եղբայրներու միանգամայն»։ այս եղբայրներէն «չատեր» Պօղոս Առաքեալի վերոյիշեալ տողերը գրած ատեն դեռ կ'ապրէին, իսկ «ոմանք» ննջած էին արդէն:

Յարութիւն առնելը (մահէն յետոյ) մարմինին և հոգիին միջև կեանքի հաղորդակցութեան վերահաստատումն է: Յարուցեալ կեանքի մէջ տիրականը հոգին է, մինչդեռ աշխարհի վրայ իր ապրած միջոցին տիրա-

կանը մարմինն էր, որուն օրէնքներով կամ յատկութիւններով մարդ ինքզինք կաշկանդուած կը զգայ: Յարութեամբ մարմինը «կը փառաւորուի», այսինքն կ'օժտուի կարգ մը գերբնական յատկութիւններով և կարողութիւններով, որոնց շնորհիւ մեր նախկին նիւթական և թանձրացեալ մարմինը կ'ըլլայ համակերպող գործիք մարդկային հոգիին ձեռքը: — Յարութիւնը երրորդն է Քրիստոսի ենթարկուած մեծ խորհուրդներուն, որոնցմէ առաջինը Մարդեղութիւնն էր, իսկ երկրորդը՝ Չարչարանքները: Եթէ առաջին երկուքով Աստուծային բնութիւնը, յԱնձին Քրիստոսի, «խոնարհեցաւ» և «ունայնացաւ», Յարութեամբ՝ մարդկային բնութիւնը, զարձեալ յԱնձին Քրիստոսի, բարձրացաւ և փառաւորուեցաւ: Եթէ Քրիստոս մեռաւ մեր մեղաց քառութեան համար, յարեաւ մեր արդարացման համար:

«Համբարձար փառք առ Հայր».— Համբարձումը Յիսուսի պաշտօնապէս քաշուելը, «վերանալն» է երկրաւոր գործունէութենէն, շարունակելու համար իր փրկարար միջնորդութիւնը երկինքի մէջ, Հօրը մօտ: Յիսուս Յարութենէն անմիջապէս յետոյ չեղաւ «առ Հայր Իւր», այլ երկրի վրայ մնաց քառասուն օրեր, որպէսզի նախ ատեն մը ևս դաստիարակէ Առաքեալները, որոնք տարածիչները պիտի ըլլային իր Աւետարանին և հաստատողները իր եկեղեցիին: Երկրորդ՝ Առաքեալները պիտի ըլլային նաև վկաները իր Յարութեան, ուստի իր Համբարձումը ուշացուց որպէսզի անոնք հաստատապէս համոզոււմ գոյացնէին թէ իրենց տեսածը ոչ խաբկանք էր և ոչ ալ առ աչօք տեսիլք, այլ նոյնինքն իրենց երբեմնի վարդապետը՝ որուն հետ եղած էին երեք տարիներ շարունակ: — Քրիստոսի տեսանելի կերպով վերանալը երկնակամարին մէջ և անյայտանալը ամպերու ետին, իրական գործողութիւններ են, տպաւորելու համար Առաքեալներու մտքին մէջ այն կարևոր ճշմարտութիւնը թէ, ուր որ Հայրն է, հոն կ'երթայ նաև Որդին: Այդու հասկցնելու ուղեց Յիսուս իր Առաքեալներուն թէ այլևս տեսանելի պիտի չըլլար անոնց, թէ և շարունակ իրենց հետ պիտի ըլլար անտեսանելի կերպով մինչև ի կատարած աշխարհի:

«Յիսեազ զիս որպէս զաւագակն»։ — Ակնարկութիւնը Յիսուսի խաչակից «բարի» աւագակին է, որ հողեղէններէն ամէնէն երանելիներէն մէկը եղաւ, երբ կրցաւ ճանչնալ իր կողքին խաչուած նազովբեցի Յիսուսի մէջ իր փրկիչը և թագաւորը, և Անոր ամէնէն լքուած ոտպէին միակ ջատագովը և պաշտպանը կանգնեցաւ... խաչին վրայէն, և իր կարգին խնդրեց Անոր պաշտպանութիւնը՝ աղերսելով. «Յիշէ զիս, Տէր, երբ գաս Քու արքայութեամբդ»։ Յիսուս լիովին վարձատրեց զայն նախանձելի խոստումով. «Ըշմարիտ կ'ըսեմ քեզ, այսօր ինծի հետ դառնալին մէջ պիտի ըլլաս» (Ղուկ., ԻԿ., 43)։ Ազօթասացը ոչինչ ունի ինքզինք արժանի նկատելու Աստուծոյ Արքայութեան, բացի իր հաւատքէն և Աստուծոյ զուլթէն՝ զոր Ան ցոյց տուաւ իր կողքին խաչուած աւագակին։

«Յորժամ զաս արհայուրեալք Բով»։ — Թէ Քրիստոս երկրորդ անգամ աշխարհ պիտի գայ՝ Աւետարաններու հաստատ հաւատումը և Եկեղեցիին անխախտ հաւատքն է. «Այս Յիսուս, որ ձեզմէ երկինք վերացաւ, նոյն եղանակաւ պիտի գայ, ինչպէս որ տեսաք երբ Ան երկինք կ'երթար» (Գործք, Ա., 11)։ «Պիտի գայ Մարդու Որդին իր Հօր փառքով՝ և իր հրեշտակներով, հատուցում ընելու համար իւրաքանչիւրին՝ համաձայն իր գործին» (Մատթ., ԺԶ., 27)։ Մարդացեալ Փրկչի վերեւ յիշուած երեք մեծ տնօրէնութիւնները — Մարդեղութիւն, Չարչարանք և Յարութիւն — իրենց լրումին պիտի հասնին վերջին տնօրէնութեամբ մը որ նոյնինքն Քրիստոսի երկրորդ Գալուստն է։ — Մեր Տէրը իր վերստին աշխարհ գալու ժամանակը չի յայտնեց, այլ հաստատեց որ անակնկալ կերպով տեղի պիտի ունենայ այդ. «Բայց այդ օրուան և ժամուան մասին ոչ ոք գիտէ. ոչ երկինքի հրեշտակները, և ոչ Որդի՝ բայց միայն՝ Հայր» (Մարկ., ԺԴ., 32)։ Երկրորդ գալուստեան իբրեւ նախանշաններ՝ Յիսուս հաստատեց որ սուտ մարդարէներ պիտի ելնեն, որոնք նորանոր ուսուցմունքներով շատեր պիտի մոլորեցնեն, մինչև իսկ «ընտրեալներէն»։ Տեղի պիտի ունենան արտասովոր և համաշխարհային բախումներ ազգերու

միջև, որուն հետեանքով սով և տեսակ տեսակ ժանտախտներ պիտի տարածուին։ «Փողի» հնչումով մեռելներ յարութիւն պիտի օտնեն և պիտի հաւաքուին Քրիստոսի ներկայութեան, իբրեւ իրենց դատաւորին։ Քրիստոս առաջին անգամ եկած էր իբրեւ խնորհ ու հեղ փրկիչ, և ինքզինք ենթարկած էր մարդկային տկարութիւններու — լացի, ծարաւի, չարչարանքի։ Երկրորդ անգամ պիտի գայ իբրեւ արդար դատաւոր՝ որ իր աստուածային իշխանութեամբ պիտի բաշխէ իւրաքանչիւրին իր յաւիտենական վարձքը կամ պատիժը՝ համաձայն երկրի վրայ ապրած իր կեանքին և գործին։ Ամէն ոք իրեն համար սահմանուած ճակատագրին զրկուելէ յետոյ, այսինքն մեղաւորները՝ «յաւիտենական տանջանքի» և արդարները՝ «յաւիտենական կեանքի», Քրիստոս իր Արքայութիւնը պիտի յանձնէ Հօրը, այդուցոյց տալու համար որ իր միջնորդական և փրկագործական տնօրէնութիւնները իրենց լրումին յանգած են։

Ազօթենք Շնորհալիլի ոգւով ու մեր խօսած լեզուով.

«Ողի Ասուծոյ, Ասուած հեմարիս,
Որ խոնարհեցար հայրական ծոցէն
եւ մարմին առիւ Սուր Կոյս Մարիամէն մեր փրկու-
թեան համար.
Խաչուեցար, քաղուեցար եւ մեռելներէն յարութիւն
եւ փառով երկինք համբարձար։ [առիւ,
Մեղանշեցի երկինքի դէմ եւ Քու առջեւ.
Յիշէ զիս աւագակին պէս
երբ զաս Քու քաղաւորութեամբդ.
«Եւ ողորմէ Քու արարածներուդ, եւ ինծի՝ ծանր մեղա-
ւորիս»։

(5)

ՇՆՈՐՀԲ ԵՊԻՍԿՈՊՈՍ

